

Передплата

на «РУСЛАНА» вносить:

в Австрії:

на цілий рік . . . 10 зр. (20 кор.)
на пів року . . . 5 зр. (10 кор.)
на чверть року . . . 2-50 зр. (5 кор.)
на місяць . . . 85 кр. (1 к. 70 с.)

За границею:

на цілий рік . . . 16 рублів
або 36 франків
на пів року . . . 8 рублів
або 18 франків
Поодинокі число по 8 кр. ав.

РУСЛАН

«Вирвеш ми очи і душу ми вирвеш: а не возьмеш милости і віри не возьмеш, бо руске ми серце і віра руска.» — З Руслановичих псалмів М. Шашкевича.

Виходить у Львові що дня крім неділь і руских свят о год. 6-ій пополудни.

Редакция, администрация і експедиция «Руслана» під ч. 9. ул. Коперника (Ліндога ч. 9.) Експедиция місцева в Агенції Соколовского в пасажі Гавсмана.

Рукописи звертає ся лише на попереднє застереженє. — Реклямації неопечатані вільні від порта. — Оголошеня звичайні приймають ся по ціні 10 кр. від стрічки, а в «Надісланім» 20 кр. від стрічки. Подяки і приватні донесеня по 15 кр. від стрічки.

Десятилітє „нової ери“.

XV.

Цікаво буде пригадати ті домаганя, які ставив Романчук на загальних зборах «Народної Ради» в 1890. р., а порівняти з тими придбаннями, які досягнуто протягом останних літ.

«Дорогою адміністраційною, постановами і розпорядженнями, було сказано у виводах п. Романчука, повинні бути отсі справи переведені: 1) щоби у східній Галичині були устанавлювані лише такі урядники і судії, котрі викажуть ся докладним знанєм руского язика в слові і письмі; 2) щоби всі ц. к. цивільні власти, уряди і суди в східній Галичині супроти руских сторін навіть без ініціативи тихже, в слові і письмі уживали тільки руского язика, а до руского язика тільки руских букв; 3) щоби на всіх урядових будинках в східній Галичині всі написи зверху і в середині були також рускі».

Хто сі справи оцінює предметово, мусить признати, що не дадуть ся они перевести одним почерком пера, одним розпорядженем з нині на завтра (окрім хіба 3-ої точки), а лише поступенно і що переведенє їх залежить від ріжних обставин, а що-до 2-ої точки багато і від самої рускої суспільности. Що-до 3-ої точки треба признати, що власти судові і залізничні виконали се правильно (сі останні ще не перевели всюди написів руских там, де ще не відновлювано двірців). А дві перші точки вимагають довшого часу до переведеня, бо от н. пр. і в памятных язикових розпорядженнях для Чех і Моравії, що викликали справдешню революцію в Австрії, полишено 7 літ урядникам до вивчення другого краєвого язика. На разі досягнуто в Галичині стілько, що Рада шк. кр. завела і в західно-галицьких гімназіях надобовязкову науку руского язика, щоби молодіж, яка йде переважно до урядових занять, мала нагоду вчити ся рускої мови, а крім того на університетах у Львові і Кракові устанавлено лекторів рускої мови (Кокорудз і Ленкий). Для урядованя в рускій мові було незвичайно важним придбанєм переданє «Вістника законів державних» в руки редактора не лише заводового правника але й доброго знавця рускої мови і правничої термінології.

Щож-до переписки з рускими сторонами, то треба також признати, що з вимкою поодиноких случаїв і то звичайно зі сторони підрядних органів урядових, власти переписують ся з рускими сторонами рускою мовою і руским письмом. Лише в переписці в справах метрикальних з рускими урядами парохіяльними заняло намісництво вкупі з властями судовими становище відпорне і суперечне з існуючими розпорядженнями, на що вказував п. Барвінський в промові бюджетовій в соймі 2-го мая 1900. р.

В дальших виводах на зборах «Нар. Ради» 1890. р. домагав ся Романчук утвореня рускої секції в Раді шк. кр., а бодай половини членів-Русинів, що могло би на-

ступити лише зміною статута, а до сего потрібна більшість в соймі. (До Ради шк. кр. покликано перед роком директора Матієва, що стане кр. інспектором, а тепер проф. Глодзінського, що стане референтом і інспектором різн. шкіл).

В шкільних справах було домаганє, щоби на львівськїм університеті заведено катедри з руским язиком біблійної історії і догматики, історії Руси, та щоби уможливлено надаванєм стипендій обсаджене більше руских катедр на правничім і філософичнім виділі. Сі домаганя о стілько переведено, що засновано руску катедру всесвітньої історії з особливим узглядненєм історії сходу, крім того основано другу катедру рускої мови й літератури з особливим узглядненєм церковно-славянського язика і письменства, а катедру цивільного права обсаджено суплентом, котрий мабуть вже в найближшій часі стане професором.

Що-до соредних шкіл вимагано рускої гімназії в Бучачі або Чорткові, а крім того на Покутю, на Поділю і на Підгір'ю. Се домаганє переведено о стілько, що в Коломиї заложено вже повну руску гімназію з приготавляючою клясою (приготавляючу клясу додано і до перемискої рускої гімназії), в Тернополі засновано руску гімназію Франца Йосифа, і в останній сесії соймовій положено підвалину до заснованя рускої гімназії в Станиславові.

Що-до учит. семинарій вимагано заснованя одной з руским характером в південно-східній часті краю, зутраквізованя існуючих женських і мужеских семинарій, і заснованя при них руских шкіл вправ. Се домаганє о стілько переведено, що засновано утраквістичні семинарії мужескі в Коросні, Самборі, Сокалі і Заліщиках, а рускі школи вправ повстали у Львові при женській семинарії та при мужеских в Самборі, Станиславові, Тернополі, Сокалі і Заліщиках, утраквізм в мужеских семинаріях виконує ся правильно, а в женських ще не вповні переведено, хоч стан тепер в тім згляді ліпший, як давнійше.

Що-до народних шкіл вимагано заснованя руских шкіл по містах і місточках, де є достаточне число руских дітей (се є в силі кожної громади, що удержує школу, ухвалити заведенє руского язика), а переведено тепер заведенє руского язика в 4-кл. школі в Добротворі і в Желехові (в каменецкїм пов.), засновано рускі 4-кл. школи в Тернополі, Коломиї і в Яворові. У Львові повело ся на разі заснувати 3-клясову виділову женську школу, котра неперечно одержить право публичности, підмагану фондом краєвим.

Інші домаганя що-до церковних справ (Василянських монастирів, знесеня патронату) і політичних (як реформа виборчої ординації соймової, повітової і громадської, крім ради державної, котру змінено додаванєм V курії) остали ся поки-що не переведеними, так само, як і бажана реформа статута Ради шк. кр., до чого потреба відповідної більшости в раді державній і в соймі.

Мимо того, коли наведені вгорі придбаня і ті підмоги з краєвих і державних фондів для руских товариств наукових,

просвітних і добродійних, що наслідком того значно розвинули ся, порівняємо з придбаннями давнійших літ, коли до того додамо так важну з економічного боку інституцію як «Дністер», то мусимо признати, що Русини протягом останньої десятки літ досягнули більше, як за 30 літ перед тим.

(Далі буде).

Д О П И С ь.

3 Києва.

(Останній дїй життя, смерть і похони О. Я. Кописького).

29. листопада (стар. ст.) помер од запалення легких славетний український письменник і патріотичний діяч О. Я. Кописький. Хижа смерть зірвала з могутнього коріня той дуб, що так твердо стояв, що так міцно опирав ся всім бурям життєвим, що так, неначе байдуже навіть, виносив всі заходи і чужих і своїх ворогів, що давав такий гарний затішок, таку чарівничу тїнь задля всієї України-Руси...

Помер Кописький... Поки-що трудно навіть і уявити, кого втерляла Україна через смерть сього героя ідеї, — сього невтомного борця за права рідного народу, рідного краю, і рідної мови. Копись безсторонний історик змалює перед нами величний образ сього великого патріота, що все життя своє віддав за рідні сьвятощі. А поки-що згадаймо небіжчика хоч добрим словом...

Давно вже почав хорувати покійний Олександр Я., — давно вже мучила його задуха. Нераз вже був він недалеко до смерти; але одходили жостокі напади хороби, і небіжчик знов починав працювати, знов закіпав громадським життєм, забуваючи про себе. Набільш важко приходилось О. Я. зимою, — тим то всі знайомі і приятелі вговорювали їхати і сього року в Крим і не ризкувати своїм здоровєм. Та покійний не послухав і лишив ся на зиму в Києві. В середині листопада заслаб він на плеврит, — але мало звертав уваги на слабість і невтомно працював, готуючи до цензури дальші теми своїх творів (3 т. вже видано в Росії), улаштуваючи збірник «Вік», що має обійняти кращі твори видатніших українсько-руських письменників-прозаїків XIX. в. та розроблюючи проект розповсюдження видань в Росії. 23. листопада небіжчик О. Я. ще зовсім хорий, в звав до себе кілька близьких людей і радив ся з ними про ріжні подробиці свого нового проекту. Хоча О. Я. і жалував ся, що недобре себе почуває, хоча він сидів в теплом палато, — алеж нікому і в голову не приходило, що бачимо його останній раз, що незабаром смерть забере його од нас на віки в своє холодне, мертве царство. Як і завжде О. Я. говорив палко про громадські справи, — як і завжде в таких випадках він дуже хвилював ся, — як і завжде голова його повна була ріжних проектів що-до організації і систематизації українських видань. Прощаючись з нами, О. Я. казав: «Запишіть 23. листопада, яко день заснованя літературно-видавничої громади. Всі ми розійшли ся з вірою в нове діло і з великим почуттєм пошани і подяки до невтомного трудівника, — всіх нас дивувала енергія і сила волі сього чоловіка. Весело було нам вертатись до дому під впливом горячих річей О. Я. ча.

Ніхто з нас не сподівався лиха... Коли се через день, чи через два рознесла ся сумна звістка, що О. Я. занедужав, що в нього запалене легких, що він лежить в повному нестямку і тільки на кілька хвилин приходить в себе. Побіг де-хто довідатись до нього, але він вже мало пізнавав і не говорив. Так сумна чутка стала страшною правдою. Останні дні, кажуть, недужий все просив в нестямку, щоб товариші дали йому одпуск хоч на місяць, поки він видужав, — щоб вони не турбувались, бо він зробить все, що взяв на себе, — Сльози навертають ся на очі, коли пригадаєш се, коли уявиш собі весь героїзм цієї великої душі, що навіть на смертній постелі не дбає про себе, — забуває про себе і тільки і пам'ятає про громадські справи, — про громадське діло. Здасть ся, трудно винайти зразок такої любові до діла, такої повної саможертви задля загального добра. Незадовго до смерті покійному стало дуже важко дихати, — він задихав ся. Коли звернулись до лікаря, що ходив коло небожчика, і запитали його, чи не скликати консілію, або чи не дати слабому дихати кислородом, то він (нехай простить йому Господь сей вільний, чи невільний хрихіт) сказав, що се — нічого, що недужий через два дні перемаже слабість і почне потроху вихожуватись та поправлятись. Та не так стало ся, як ждало ся.

О другій годині дня 29. падолиста О. Я. не стало. За кілька годин до смерті небожчик все кликав до себе А. П. Я-ську, що була в сей час коло його, та просив її записати, що він буде казати. Але як тільки та сідала коло нього і брала в руки папір та олівець, то він або засипляв, або казав, що забув, про що саме хотів казати, і просив трохи подождати. Нарешті перед самою смертю незабутий покійник хотів щось казати та вже не міг, — випросив якоесь, щоб подали йому папірець та олівець, і щось почав писати. — та тільки на жаль нічого не можна розібрати з того, що писала в останні хвилини життя рука О. Я-ча.

Швидко сумна звістка про смерть О. Я. рознеслась по всьому Києві і, мов той грим, вдарила по серцях всіх щирих Українців. В 8. год. вечора одбулась в квартирі небіжчика (Мариїн-Благовіщ. ул. Нр. 80.) перша панахида. На другий день оповістки в мійських часописах ще розширили сю сумну звістку. О 12. годині другу панахиду над покійним О. Я-чом одправив ректор духовної семинарії архим. Константин. З півдня сьогож таки мійські учні середніх шкіл по черзі почали читати над небіжником псалтир. Весь день в кімнату, де лежало тіло, приходило багато людей, щоб поклонити ся великому страднику, що мав нарешті знайти спокій хоть у домовині. В 8. год. вечером молодіж відспівувала третю панахиду. В сей час біля тіла покійного стояла вже дубова домовина, що незабаром мала на віки схоронити в собі незабутнього О. Я. А на стільцях біля тіла стояв цілий ліс зелені та лежало вже кілька металових вінків. 1) Великий з срібних листів з рожевими трояндами з надписом: «Незабутньому трудовникові на ниві народній Українці-Кияне». — 2) З рожевих троянд з поясовклями листами з надписом: «Товариство імени Шевченка своєму основателю, почесному і дійсному членові». — 3) Чорний з троянд і білого бузку з надписом: «Дорогому основателю і першому членові від Літературно-Видавничої Громади». — 4) Лавровий з надписом: «Щирому оборонцеві прав народних Студенти-Українці у Києві». — 5) «Дорогому, незабутньому другові від щиро-прихильних до його серцем матері і дітей Карачевських» і кілька з живих квіток, що вкривали більшу половину тіла небожчика.

Хоронили покійного О. Я. 1-го грудня. В 8. год. з ранку тіло перенесли в Мариїн-Благовіщ. церкву, де одправили по небіжчикові заупокійну літургію ректор семинарії архим. Константин з мійським священиком. Похоронна одправа почала ся в 1. ч. дня, — а до сього часу наднесено було ще кілька вінків з такими надписами: 1) «Щирому синові і робітникові України А. Я. Кониському від Одеських земляків». — 2) «Олександрові Кониському на вічну дорогу — Харківська академічна молодіж». — 3) «Чернігівці щирому патріоту, дорогому робітникові на ниві народній — (з незабудків), — 4) «М. Л. Кропивницький з товариством А. Я. Конись-

кому — (розкішний срібний вінок з червовими биндами) і 5 і 6) два ще вінки з живих квіток (од М. і О. Грушевських). На похорон зібрало ся дуже багато народу. Були тут і ветерани української літератури: І. С. Левіцький-Нечуй, І. Жилицький та М. Чалий; були і репрезентанти української трупи, що саме тепер дає вистави в Києві: І. К. та М. К. Тобилевичі (Карпенко-Карий та Садовський); був і славний кобзарь України М. В. Лисенко. Але більшина публіки — були студенти і взагалі учні київських середніх шкіл. О третій годині дня нарешті скінчила ся одправа і домовину з тілом небожчика О. Я. на руках понесли аж на Байкове кладовище. Хоча до кладовища було добрих верст з п'ять, хоча на дворі ішов дрібний дощ і була велика слизота, — та молодіж не спускала з рук дорогого тіла. Ззаду їхав катафалк, весь задиканий вінками, — а за катафалком ішла густа юрба народу, що хотів віддати останню пошану невтомному борцеві за рідний край. На кладовищі, коли вже спустили тіло в яму, було сказано кілька промов. Першим говорив М. В. Левіцький. Він заважив, що наш нарід серед інших народів — сирота, — що покійний О. Я. боров ся за народ і його долю, — що втрата його — дуже пошкодить українській народній справі, бо мало є таких робітників, яким був небожчик. Промову свою шан. М. В. не раз переривав, бо сльози не давали йому говорити. Потім говорив М. В. Лисенко. В своїй чулій промові М. В. зупинив ся на тому вельми сумному факту, що деякі з видатніших київських Українців, що відносились ворожо до покійника за життя, не схотіли побороти та приглушити своїх ворожих почувань, — не схотіли простити небожчикові його, може невинні, хиби, — не схотіли навіть провести його на вічний спокій в домовину, хоча, яко свідомі Українці, вони не могли не знати, як багато користи приніс задля рідного краю О. Я-ча. Третю промову казав І. М. Стещенко, — він зазначив ту думку, що поки-що не можна оцінити всю вагу втрати, що коли прокинець ся у нашого народу національна самосвідомість, тоді народ, задля якого так багато працював небожчик, зрозуміє, як багато зробив задля його О. Я., і складе йому велику дяку та пошану. Д. І. М. Руденко, що говорив останню промову, вказав на те, що покійний Кониський був осередком України-Руси, був її живим нервом. — Після сих промов п. М. М. Старицька прочитала вірші свого батька (М. П. Старицького) на смерть Кониського (ми подамо їх окремо). Читав вірші (власні) також і один з учнів.

Сумно було на душі у всіх, хто вертав ся після похорону. Навіть і небо неначе спочувало великій втраті, яку понесла Україна-Русь, навіть і воно плакало дрібними, рясними сльозами. — Сумно було поховати в сирій землі О. Я. Але разом з сим в душі жевріла надія, що се не останній борець, що колись таки настануть кращі часи задля нашого національного життя, колись поліпшає і доля таких щирих трудовників, яким був Кониський, колись світ перемаже тьму, — прожене її і запаує у нас на Україні світ, правда та любов... Дайже Боже, щоб яко мога швидче прийшов сей бажаний час, щоб тоді «в сем'ї великій, новій» помянули «незлим, тихим словом і незабутнього нашого небожчика О. Я. Кониського!».

Було одержано кілька телеграм з виразом світлоти з Львова (Наукове Товариство імени Шевченка, Гнатюк, «Невимовний жаль і щире почуванє по втраті великого патріота України-Руси від громади старих народовців: Барвінський, Грушкевич, Ревакович, Заячківський, Верхратський) — і з різних міст України (Одеса, Чернігів, Харків...). У всіх мійських і взагалі у всіх кращих російських часописах було поміщено некрологи небіжчика О. Я. (подамо також опісля)

1900 р. 3 грудня. Київ.

В. Мировець.

Характеристика поезій

Петра Гулака-Артемовського.

(Далі).

Та небавом надійшли літа, в яких роля Пушкіна зміняє ся. Настав рік 1830. Дня 29 падолиста вибухло в Варшаві повстанє, викликане

по часті природними стремліннями Поляків до відзискання своєї вітчизни, а ще в більшій мірі визиваючою, лишеною всякої системи управою Польщі з сторони Росії¹⁾. В борбі против Поляків Росії довгий час не вело ся мимо переваги оружних сил.

Від пів року вже, пише проф. Третяк, лила ся кров на польській землі, від пів року приглядала ся Европа борбі, яку ведено над Вислою. А мав тогді російський ряд ще інші журби. Холера появилась пововно в державі, а незвичайна смертність викликувала серед темного люду та війська, дикі підозріння і сцени убийчих нападів; нищено шпиталі, убивано лікарів а сам цар Микола, якому в рішучих хвилях не бракувало відваги, мусів своїм голосом усмиряти роз'юшені товпи. На Заході збирала ся хмара ненависти против Росії; блискало і греміло в парламентах та заносило ся на європейську війну. Ніколи голос ліри Пушкіна, що так сильно відділював на серця Росиян, не набрав тільки ціни в очах ряду, як в сій хвилі. Цар звиває Пушкіна, щоби вступив в рядову службу. Поет слухає сего голосу, а плодом поєднання між рядом і поетом, свідком сучасного настрою поета були два єго верші: «Клеветникамъ Россіи» і «Годовщина Бородино», які враз з поезією Жуковського «Русская слава» видано в р. 1831. п. з. «На взятіе Варшавы». В першій поезії кличе Пушкін до дневників і політичних бесідників Заходу, що брали в оборону польську справу і накликували Европу до війни з Росією, щоби не мішали ся до родинного спору між «кичливимъ (чванливим) ляхомъ» а «вѣрнымъ россомъ», до спору о се, «славянскіе-ль ручьи сольются въ рускомъ морѣ, оно-ль изсякнетъ», бо спору сего они не розуміють. Нерозважно подобає ся їм відвага відчайної боротьби і ненавидять Росію, але за що? Чи за се, що она на розвалинах спаленої Москви окупила свободу Европи, єї честь і мир. Вкінці нехай спробують сповнити свої грозьби, нехай вишлють свої синів до Росії, а побачуть, як могуче слово російського царя, як ціла Росія стане против них до бою і приготує їм гроби посеред давніших, для них нечужих гробів». В другій поезії, писаній на вість про взятє Варшави, Пушкін звертає ся також против «клеветників» Росії, сьміє ся з їх грозьби і плянів поладнання польської справи, однак не щадить також Поляків, зове їх чванливими а Польщу порівнує з утікаючим полком, що свій кровавий стяг кидає на землю²⁾.

Коли порівнаємо давніші поезії Пушкіна, з яких широкою струвою лила ся любов до свободи всіх народів, без виїмки, з яких гомонів різкий протест против самоволі і деспотизму, з що й на наведеними верстами, то мусимо згодитись з гадкою проф. Третяка, що з них вісцовістічний дух. «Поет, співак свободи, лише сей учений, величаючи тріумф оружя свого народа, не питає, по котрій стороні справедливість, не дбає про те, що сей тріумф є тріумфом деспотизму над свободою і щоби приподобатись

¹⁾ Порівнай: Записки П. В. Берга о польскихъ заговорахъ и возстаніяхъ 1831-1869. Познань 1883. стр. 1-4. Берг пише поміж иншим: «Съ тѣхъ поръ, какъ мы управляемъ извѣстною частью Польщи, произошло нѣсколько заговоровъ и возстаній. Причина этому отчасти — естественное стремление заговорщиковъ къ самому важному пункту, къ ядру польскаго политическаго міра нашихъ временъ: подняты Царство и Варшаву, это значитъ сдѣлать по крайней мѣрѣ половину дѣла. Съ другой стороны, мы сами способствовали тому, чтобы заговоры происходили болѣе всего у насъ, сами открывали имъ широкую дорогу безпорядочнымъ управленіемъ краѣ, этими вѣчными переходами отъ крайней строгости къ крайней слабости, совершеннымъ отсутствіемъ правильной системы управленія, необыкновеннымъ умѣньемъ раздражать всѣхъ и каждого безъ всякаго змысла постоянно, такъ сказать ни съ того, ни съ сего... Наиболее небрежное и хаотическое управленіе Польщею было при Намѣстникѣ Великомъ князѣ Константиѣ Павловичѣ. Что ни шагъ, то противурѣчіе. Съ одной стороны либеральная конституція, свое войско, до нѣкоторой степени habeas corpus, — съ другой: самый грубый деспотическій произволь, поминутное оскорбленіе офицеровъ площадными ругательствами въ виду войскъ и народа на Саксонской площади, и легіоны невольныхъ шпіоновъ, дразнившихъ только спокойную половину населенія и невидавшихъ того, что нужно было видѣть. При государѣ Николаѣ Павловичѣ безпорядки въ управленіи Польщей дошли до самыхъ послѣднихъ предѣловъ. Взрывъ долженъ былъ совершить ся».

²⁾ Tretiak: Slady wplywu Mickiewicza... стр. 23. и Сочиненія А. С. Пушкина. стр. 496-8.

цареві, від котрого надієсь ласки для себе і ліберальних полекш для народа, апотеозує багнет російського жовніра, не вважаючи на те, що сей багнет стоїть в рівній мірі на сторожі в армо закованих народів, як і на сторожі деспотичного ладу в Росії.¹⁾

Сей самий шовіністичний дух ляє ся з поезії Жуковського «Руская слава». Поет оспівує славу оружя свого народа, заявляючи, що Росія виходила з кожного бою побідоносно. «... З Заходу, пише поет, прийшов Батий (Наполеон) і тьми народів перервали російську границю, треба було стати в обороні рідних піль; і дійшли до нас слова царя і Росія станула стіною для трону... і запалено Москву і нема слідів Наполеона». А дальше читаємо:

Знамена развернул мятежь:
Нась позвалъ Ляхъ на пиръ кровавый;
Но праздникъ данъ на полѣ славы,
Гдѣ слѣдъ нашъ памятенъ и свѣжъ...
И гости пира были тѣ-жъ;
И та-жъ была судьба Варшавы.²⁾

Справедливо зазначає проф. Третяк, говорячи про поезію Пушкіна, що тяжко домагавсь від російського поета, щоби на польське повстанє глядів очима польського поета; легко зрозуміти, що тяжко було би поетови тішитись з ненаціонального самолюбства, з почутєм справедливости могла вводити его душу в прикре положенє. Але тільки принаймєнше можна було жадати від Пушкіна, найбільшого поета свого народа, щоби удержав ся на тій висоті, з якої гляділи на повстанє з р. 1831. значно менші поети, як Тютчев, як Хомяков, що проклинав братоубийчий бій і отрую ненависти, що пливе з національних традицій; щоби умів пошанувати нещастє побіженого оружною перевагою народа і бодай тільки заховав достоїнства в сій справі, кілько домагало ся від него ліберальніша часть російської суспільности, якій его верші «клеветникам Росіи» і «Годовщина Бородино» видались, по словам кн. Вяземского, «повзанєм з лірою в руці».³⁾

Те саме можемо сказати і про поезію Жуковського.

(Далі буде).

Руска мова в урядах.

Справа непошанованя прав рускої мови і письма ц. к. урядами державними на рускій землі була вже много разів обговорювана в часописях, була предметом інтерпеляцій в соймі і раді державній, — ошарала ся не раз о найвищі інстанції в наслідок зажаленя поодиноких сторін так, що належало би сподівати ся, що вже повинні були устати дальші надужитя і нарушенє прав рускої мови і що руска суспільність повинна вже була дочекати ся язикової рівноправности. А вже найбільше можна було надїяти ся, що особливо ц. к. суди, котрі мають стояти на сторожі прав і законів і служать високої ідеї виміру справедливости, будуть безсторонно шанувати права руского язика і письма у відношеню до сторін, і що судові урядники руководити-муть ся виключно почутєм закона в справах руского письма та побудуть ся в урядових відношенях вузкоглядного національного шовінізму.

Вони преці добре познакомлені з всіми приписами і розпорядженнями застерігаючими рівноправність рускої мови і письма, а іменно з розпорядженнями ц. к. міністерства судівництва з 3. січня 1849. р. ч. 167, з 22. жовтня 1852. р. ч. 16.571, з 9. липня 1860. р. ч. 10.340, з 7. серпня 1860. р. ч. 11.947, з 26. серпня 1860. р. ч. 12.299, з 26. жовтня 1860. р. ч. 14.186 і з 12. грудня 1860. р. ч. 16.419, — а що-до руского письма з ореченєм ц. к. трибуналу державного у Відні з 25. цвітня 1882. р. ч. 54.

Однак про те руска мова не має на жаль і до нині пошани в галицких ц. к. урядах, не має її навіть в ц. к. судах, хоч як сказали ми, там найменше повинно бути місця для незаконної національної нетерпимости.

Ще в падолисті 1898. р. замістили ми рескрипт президії ц. к. висшого суду краєвого у

Львові, котрим на зажаленє товариства «Дністер» упімнено начальства 28 судів, щоби строго перестерігали приписів розп. міністр. з 9. липня 1860 ч. 10340 з 5. червня 1869 ч. 2354 з 9. червня 1891 ч. 6033 і 28. червня 1894 ч. 13095 і старанно уникали згаданих переоречень, котрі цілком не оправдують оминаня приписів і повинні бути рішучо виключені.

Потім у марті 1889. р. подали ми дословно другий такийже рескрипт президії ц. к. висшого суду кр. з 21. лютого 1899. р. ч. през. 1764/17 I. 99, опять на зажаленє «Дністра», — а подали ми нарочно їх до публичної відомости, бо оба згадані рескрипти направлені були лише до судів обнятих зажаленнями, щоби отже і всі прочі суди могли довідати ся про становище висшої інстанції і уникали нехтованя рускої мови.

Не помогла однак і публікація тих рескриптів, бо непошанованє рускої мови і письма цвите дальше по всіх судах, — так що в протягу недовгого часу зайшло в зноєних із одною тільки стороною, іменно з тов. «Дністер» дальших двіста один случаїв, в котрих ц. к. суди нарушили існуючі приписи, дотикаючі язика і письма руского. Се приневолило тов. «Дністер» внести опять до президії ц. к. висшого суду кр. у Львові третє з ряду зажаленє на 55 судів!

Се приневолює і нас забрати з тої нагоди слово, бо се вже справа публична, і коли зважить ся, що перше зажаленє «Дністра» обнімало 28 судів, друге 24 суди, а се останнє обнімало вже 55 судів з 201 случаями, то мусить ся прийти до переконаня, що не тільки нема звороту на ліпше, але противно як хронічна хвороба, як упертий поліп розростає ся в ц. к. судах систематична нетерпимість до рускої мови і письма.

(Конець буде).

З соймів.

Стало ся се, чого не надїяно ся, а що може мати далекосяглі консеквенції. Ото *дальматинський сойм* відкинув правительственный проєкт о додатку до горівчаного податку, а тим самим ударемнив також і цілий закон, який міг би лише тоді ввести ся в жите, коли всі сойми без виїмки прийняли би его проєкт для поодиноких коронних країв. Предложено правительству мало на цілі поратувати краєві фінанси, а коли се стало неможливим задля відмовної ухвали да *вматинського сойму*, то правительство, як доносить «*Wiener Abendpost*», наміряє тепер предложити парламентови проєкт закона з підвишенєм податку від горівки та назначити сю звишку для краєвих фондів. Очевидно, що введеноє в жите сего закона стане можливим доперва в пізнійшій речивці, але в кождім разі можна надїяти ся, що зачне обовязувати ще в слідуєчім році 1901.

Зальцбургський сойм прийняв правительственный проєкт о додатку до податку від горівки без зміни. *Тирольський сойм* прийняв проєкт без зміни, а в *моравскім соймі* заявив намісник, що в виду відкиненя проєкту *дальматинським соймом*, дотичні ухвали прочих соймів стають безпредметними і правительство подасть виясненє щодо своїх дальших намірів в цілі санації краєвих фінансів. В *шлеськім соймі* ухвалено внесенє з просьбою до правительства, щоби в виду неудахи переведеня згаданого проєкту, правительство зараз по скликаню державної ради внесло проєкт в цілі санації краєвих фінансів. Бюджетова комісія *чеського сойму* ухвалила бюджетову провізорію на I. квартал 1901, побір 55 процентового краєвого податку і прийняла внесенє, щоби назначити 4 мільони корон на часове підвишенє платні учителів, найнищих клас платні, однак з сим услівєм, що краєві оплати за спиртус стануть законом. Вкінці занотувати треба, що часть соймів стала вже відроченою, а решта відрочить ся в сім тижни.

Новинки.

— **Календар.** В п'ятницю: гр.-кат. Патапія препод.; рим.-кат. Томи ап. — В суботу: *Непорочне Зачатіє Пресв. Богородиці*; рим.-кат. Зенона.

— **Як се виправдати,** що «Галічанін», який заедно вишукує руских радикалів навіть там, де їх нема, добачує в фонетиці анархізм, соціалізм

і атеїзм та завзято воює з тими всякими «ізмами» — з польським радикалом Ернестом Брайтером живе в ідеальній гармонії та тісній злучці і удостоїв ся навіть в посліднім *Monitor*-і окремої подяки за агітацію в користь сего радикального кандидата? І як вияснити се, що Ернест Брайтер, який видає себе оборонцем всіх покривджених та угнєнених без ріжниць віри і народности, злучив ся як-раз з сими ноторичними кривдителями нашого віками кривдженого і гнетеного народа? Се є загадкою, на яку можна би визначити премію без обави виплаченя її!

— **Виділ філії Руского Товариства педагогічного в Станиславові** уряджує дня 22. с. м. в комнатах «Рускої Бесіди» (ул. Собіського ч. 18) першу конференцію для своїх членів з таким порядком денним: 1) Відчит: «Заслуги руских письменників на поли педагогічнім» (прелєгент п. Мих. Девоссер). 2) Розговори на тему: «Причини зіпсованя молодежи шкільної по селах і містах та способи зарадженя злому» (прелєгент п. Мар. Якимовський). Початок о 5. год. пополудни. Вступ безплатний.

— **Іменованя.** Надзвичайний професор рускої літератури на львівскім університеті др. Олександр Колесса іменованій звичайним професором.

Міністер справедливости іменовув судовими ад'юнктами авскултантів: Тадея Дидушинського для Делятина, Володислава Яворського для Радехова, Жигм. Бухельта для Гливян, Ст. Слотловича для Бірчи, Вільг. Рубінського для Журавна, Мойс. Бернфельда для Вашковець п. Ч., д-ра Йос. Заплатальського для Бурштина і нотаріального кандидата Івана Кохановського для Турки.

— **Всеславянська мова.** Проф. Ягіч, звісний славїст, заявив в «Славянск-ім Вѣс-у», що не настів ще час, аби яка небудє славянська мова зістала «всеславянською». Радить отже, щоби учені ржних славянських народів уживали в перепищі французської або німецької мови!

— **Кяпельмайстер Челяньскій** подякував ві второк за посаду в польскім львівскім театрі і виїздить до Праги. До его резигнації причинила ся афера, яку недавно мав з п. Мишугою, і друга, що збула ся на днях між ним а п. Вроньскім, членом театральної оркести. Челяньскій назвав Вроньского «фүшером», а польську музику назвав «шмірою» і в наслідок сего мусів устунити.

— **Петербургскій «Кгај»** закінчив був в однім з послідних чисел між иньшми дві ілюстрації з життя Русинів: портрет нашої землячки п-и Сальомеї Крушельницької, артистки варшавської опери і погрудє нашого генія Шевченка, лежачого на смертній постели. Остатне число «Кгај-у» приносить знова дві рускі ілюстрації, а іменно: п-у Крушельницьку в роли Гальки (з н-ом Сенкевичом в роли Понтка) і портрет п. Бидзиновського, перепавшого кандидата з IV. куриї тернопільської.

— **Lapsus linguae.** «Przedświt», новий дневник, що почав виходити у Львові, пишучи про найновішу номінацію д-ра Колесси, подав, що др. Колессу іменовано дійсним професором польської літератури на львівскім університеті.

— **Colosseum Ернеста Торна** викликає сензацію у Львові небувалыми продукціями морських лівів, фоки і величезного морса. Жадне із звірят, які виступають в теперішній програмі, — а виступає їх немало, бо тресовані пси, коти, миши, кози, курки, голуби, дики, дика коза, малпи на біциклях і видра — жадне з сих звірят не виявило стілько меткости, привязаня і вправи в штуках, як морський лев «Неро». Сей звір з незваних глибин північного моря проявляє майже людський розсудок, грає ся пилкою зі своїм паном, кидає розіаленим смолоскипом, грає до такту музики на бубні, балансує на ноєї з незвичайною зручностю великий баллон і розуміє кожде слово свого учителя з подиву гідною легкостю. Але і другі звірята — артисти викликають також загальний поклекс публики. Коти бавлять ся з мишами, їздять на псах, убралі пси роблять вражінє представлення карлів, ходячи на двох ногах, танцюючи, кланяючись обїдаючи та виконуючи иньші подібні штуки. Найзабавнійшою є малпа, що могла би дати лекцію не одному біциклістови, який на кождім розі улиці наїде на когось переходячого. Крім того правдивим феноменом є австралська баритоністка Маркашаві, яка при баритоновій красці свого могутного голосу відзначає ся умієтною методою сьпіваня і справді артистичним відданєм сьпіваних пісень. Вкінці викликають чувство якоїсь неозначеної тревоги чи подиву феноменальні продукції молодої Бріґарди, яка на питаня свого вітця відгадує гадки і предмети осіб з аудиторії, та сумує мільонови числа в памяти. Се все лише є частию інтересного представлення, якого програма містить в собі ще багато иньших знаменитих продукцій.

— **Вибори з IV. куриї на Буковині.** Ві второк відбули ся вибори зі сільської куриї на Буковині з таким вислідом: З округа Вижиця-Кіцмань вибрано послом Русина Миколоя Василька 370 голосами на 372 голосуючих. —

¹⁾ Tretiak: Op. cit. стр. 24.

²⁾ Стихотворенія В. Жуковскаго. Т. I. стр. 272.

³⁾ Tretiak: Ślady wpływu Mickiewicza... стр. 48.

З округу Чернівці-Сторожинець-Серет вибраний послом кандидат румунського виборч. комітету центрального судовий радник Лупу, Румун, 362 голосами на 424 голосуючих. Їго противник дот. пос. др. Евдохій Гормуцаки, кандидат румунської партії людової, дістав 62 голосів. — В окрузі Радівці-Сучава-Кімполонг вибрано послом кандидата рум. комітету центрального, дот. посла тайного радника і краєвого маршалка Івана Лупула, Румуна 367 голосами на 436 голосуючих. Нотар Галіб, кандидат румунської партії людової, одержав 69 голосів.

— **Непосидючий.** Корнило Чайковський, убийник служивці Ілеківної у Львові, вже два рази утік з під опіки властей. Перший раз повело ся ему утічи зі слідчої в'язниці, але по трьох днях прихоплено его коло Винник. Другий раз пропав Чайковський з заведеня для божевільних в Кульпаркові, де передано его під лікарську обсервацію. Доперва вчора, по кількатижневій блуканні дістав ся Чайковський в руки жандармерії, яка відставила его до слідчої в'язниці у Львові. Лікарі в Кульпаркові висказали ся, що Чайковський не є зовсім умислову здоровий, бо ему висихає шпик в костях.

Телеграми.

Відень, 20. грудня. Нині о 10. годині перед полуднем відбуло ся у цїсаря запряжене новоіменованих церковних достойників: митрополита о. Шенгицького, архиеп. о. Більчевського і єпископа о. Пельчара, в присутности гр. Паара і міністра просвіти д-ра Гартля.

Броди, 20. грудня. З міської курії Броди-Золочів вибраний послом др. Бик.

Краків, 20. грудня. Вибір Роттера запевнений. Борба веде ся між Йорданом а Вайгльом.

Самбір, 20. грудня. Др. Рошковский має запевнений мандат з 3. курії Стрий-Самбір-Дрогобич.

Відень, 20. грудня. »N. fr. Presse« довідує ся, що раду державну скличуть в перших днях січня.

Відень, 20. грудня. Pol. Corr. доносить з Ливадії, що рековвалесценція царя поступає так корисно, що вже за 14 днів цар хоче повернути до Царского Села.

Амстердам, 20. грудня. Прибув сюда Крігер, витаний представителями властей і членами ради міської.

Відень, 20. грудня. Австрійський легаций-радник в Пекіні, др. Ростгорн, прибув сюда і зложив візиту гр. Голуховському.

Новий Йорк, 20. грудня. Доносять з Пекіна під вчерашню дату: Гр. Вальдерде видав розказ, яким приділяє поодинокі дистрикти околиць Пекіна відділам союзних війск. Головна коменда довідала ся, що знатна, воєнна сила Китайців під проводом ген. Неа стоїть на півночі провівдїи Шанїлі. Але з огляду на остру зиму, яка тепер там почала ся, нема обави, щоби Китайці здобули ся на якийсь атак.

Лондон, 20. грудня. Evening Standard доносить, що з причини нападу Боєрів на кольонію Капльандї, ген. Кокс мусїв занехати дальшу погоню Девета, який має коло 4.500 людей і стоїть на північний схід від Лядибранду. Кождої хвилі очікують атаку на Вінбуру.

— РІК ЗАСНОВАНЯ 1892. —

Товариство взаїмних обезпечень „ДНІСТЕРЪ”

перше і одиноке руске Товариство асекураційне, припоручене Всч. Духовенству і всім вірним Віпресв. Митрол. і Пресв. Єп. **Ординариям** всіх трьох єпархій, обезпечає будинки, уряджене домашнє, скот, господарскі знаряди, збіже в зерні і соломі, сіно в стогах і будинках **против шкід огневих.**

Стан фондів гваранційних з днем 31-го грудня 1899 вносивть:

Фонд резервовий	245.814 кор.	52 сот.	} 486.145 кор. 92 сот.
Резерва премій	148.480	— ”	
” спеціальна	1.684	80 ”	
Фонд основний	72.000	— ”	
” емеритальний	18.166	60 ”	

Тарифи »Дністра« дуже умірковані, услівя обезпечень користні, а шкоди ліквідують ся безпроволочно. До кінця 1899 року вносили виплачені шкоди 1,669.565 кор. 38 сот. Поліси »Дністра« приймає Банк красвий і Каси ошадности у Львові, Колсмії, Самборі, Долині, Святині, Городенці, Теробовлі і Заліщиках при позичках гіпотечних.

На жите можна обезпечитись через »Дністеръ« в Товаристві взаїмних обезпечень в Кракові, котре дає найкористнійші услівя, представляє своїми фондами найбільшу гваранцію і видає поліси і квїти в рускїм язичі. Зголошеня о удїленє агенцій в окрестностях, де нема близько агентів »Дністра«, приймає ся. »Дністеръ« виплатив агентам по конєць 1899 р. провівії 216.714 корон.

Львів, ринок ч. 10. (Дім »Просвіти«).

Інформації і посередництво до заключеня ОБЕЗПЕЧЕНЬ ЖИТЕВИХ в найкористнійших комбінациях.

Позички для членів Тов. взаїмн. обезп. і взаїмн. »Дністеръ« на 5 1/2% і 1% додатку на кошта адм.

Товариство взаїмного кредиту „ДНІСТЕРЪ”

стоваришенє з обмеженою порукою, Львів, ринок ч. 10 (Дім »Просвіти«).

удїляє позички за оплатою 5 1/2% і 1% додатку на кошта адміністраційні, властителям ґрунтів і господарств до 500 корон за порукою двох відповідних ручителїв або за інтабуляцією, над 500 корон тільки за інтабуляцією на першїм місци, до сплати в ратах на 3 до 10 літ. Свьяченики, не посїдаючі реальностей, мусять крім поруки двох ручителїв предложити еще полісу житєву; обезпечитись можна через »Дністеръ« в Товаристві взаїмних обезпечень в Кракові після всяких можливих комбінацій.

Згадане Товариство приймає вкладки до опроцентования від членів і третих осіб по 4%.

Удїл членський вносивть 50 кор., вписове 2 кор. Членом бути і позичку дістати може тільки член обезпечений в »Дністеръ«.

Інформації удїляє Дирекция листовно або агенти Товариства взаїмних обезпечень »Дністеръ«.

Артистичне заведене ритовниче малярства шильдів. відливаня, таблиць, виріб печаток кавчукових і великий вибір кавчукових друкарень

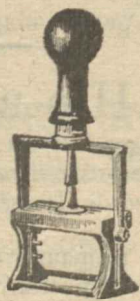
Генрик Шапіра

Львів, ул. Коперника ч. 3 (побіч аптеки Вл. Миколая).

Виконує дуже красно всілякі роботи, а іменно: печатки кавчукові і металеві для громад і урядів парохіяльних. Шильди мальовані на шклі, дереві, блясі та полотні. Всїлякі лякерования, позолочуваня хрестів. Таблиці і шильди лянї з ріжних металїв, таблиці нагробні і назви улиць, числа на доми.

Гравури на металю та дорогих камінях, печатки, штанци, відзнаки, букви, монограми, герби і гузики до упряжи та ліберії. Марки печаткові, бляшки шпунт. для броварів. Нумератори і стемплї на датум. Обцаги до пльомб, шабльони. Краска до печаток та хемїчна краска до білизни.

Цїнники даром і франко.

Гіпотечного.

БАНКУ

Контора виміни

Ц. к. упр. гал. акц.

виплачує без потрученя провівії або копїтїв

цїнні папері

вильсовані

КУПОНИ

Вїдїлкі